

Niels Lassen Thomsen, Doverodde Købmandsgård

af Inge Kjær, Tyregod

*N. L. Thomsen. Født 1825 i Thisted.
Død 1900 i København.*

Det er let at blive interesseret i N.L. Thomsen, den unge købmand, der i årene 1849-59 fik sat sit præg på historien i det vestlige Limfjordsområde. Han greb chancen, og skabte med sin store virkelyst Doverodde Købmandsgård og stedets første glansperiode. Han blev hjulpet godt på vej af de økonomiske opgangstider. Eksport af thylandsk korn og import af tømmer og kul skabte købmandsgårdens økonomiske grundlag. På samme tid skiftede landbruget fra selvforsyning til en mere udadvendt økonomi, hvilket betød en stigende efterspørgsel på kolonialvarer og færdiglavede ting.

Vesterhavets gennembrud af Agger Tange i 1825, skabte de naturlige forudsætninger for et nyt handelsmønster. Hvor kornet tidligere måtte sejles gennem Limfjorden til Ålborg-købmændene, kunne det på N.L. Thomsens tid lade sig gøre at sejle det ud gennem Agger Kanal. På den måde blev det muligt for købmændene selv at stå i direkte kontakt med handelsfolk i Hamburg/Altona, Holland, Belgien, England, Norge og Sverige. I kølvandet

*Det ældst kendte foto af Doverodde Købmandsgård.
Langs kysten, kan man se huller i sikringen, hvor hestevognene kunne køre ud i vandet til de ventende skibe.
Set fra Boddum Bisgaard ca. 1877.*

på det nye handelsmønster voksede ladepladsernes betydning for hele egnen og i det sydlige Thy lå de tæt - Gudnæsstrand, Visbyå, Doverodde og Krik.

N.L. Thomsen

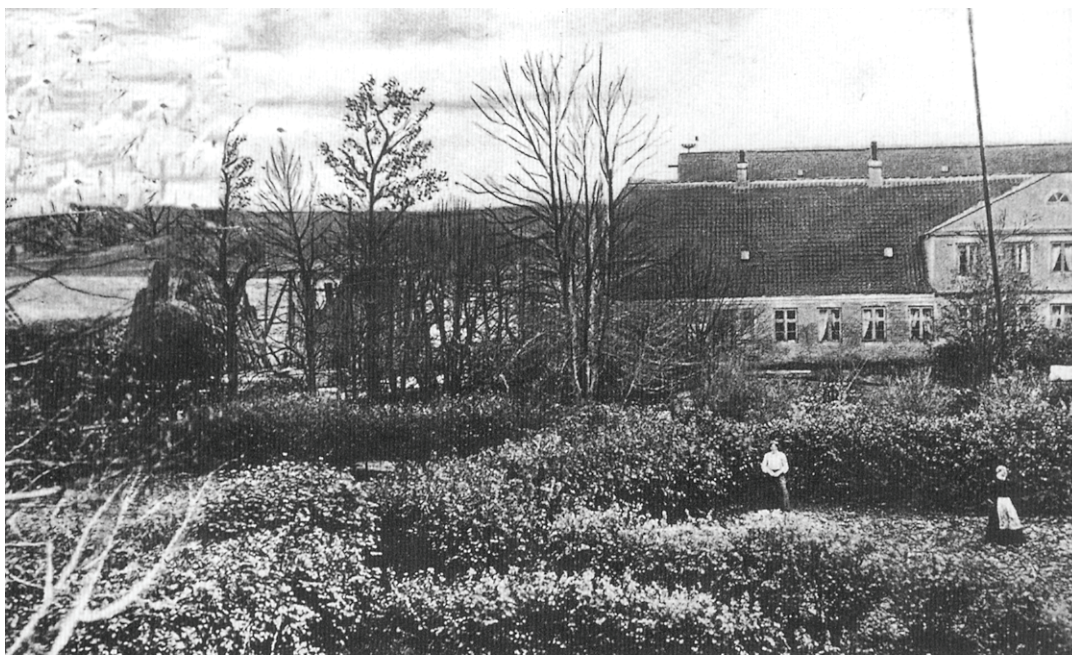
N.L. Thomsen blev født i 1825 i Thisted. Hans forældre var Jens Thomsen og Ane Katrine Hansen/Hansdatter. Da N.L. Thomsen var barn ejede faderen et gæstgiveri i Thisted og her mødte han bønder, proprietærer og handelsfolk, når de kom til marked i byen.

Familien blev børnerig og de fleste af Niels' søskende blev gift i købmandsfamilier fra Limfjordsområdet. Hans ældste bror, Hans Bernt, blev gift med Madsine Veilstrup i Struer, - en søster til storkøbmand/konsul Ryegaards kone og søsteren Marie blev gift med N.C. Simonsgård, der ejede Doverodde Købmandsgård fra 1846-52. Jakobine ægtede købmand Anders Kløvborg i Thisted og søsteren Sire blev gift med skipper og købmand Peter Kold Svendsen, Løgstør. Selv blev N.L. Thomsen gift med Caroline, - Ryegaards ældste datter, men dette foregik efter at han var kommet til Doverodde.

Det er tydeligt, at flere af de familiære forbindelser fik betydning for N.L. Thomsens virke i Doverodde.

Doverodde 1849

Svogerens N. C. Simonsgaard købte Doverodde Købmandsgård i 1846. Året efter fik han bevilling til at drive handel og vareudbuddet var

Haven blev anlagt af N. L. Thomsen. Bemærk tømmerstakkene ved fjorden. Ca. 1910.

udspecificeret til at omfatte: te, salt, trælast, kalk, stangjern, søm, spiger, hør, hamp, kul, slibesten og kolonialvarer. I 1848 fik han bevilling til at drive krohold i ejendommen.

I 1849 kom den unge handelsbetjent N.L. Thomsen til Doverodde, hvor han blev ansat som bestyrer. Da N.L. Thomsen endnu var ugift fulgte søsteren Jakobine (også ugift) med for at passe husholdningen.

Handel med andre købmænd

N.L. Thomsen drev handel med købmænd og bønder. Han opkøbte korn, huder og skind hos bønderne i bl.a. Sydthy og Thyholm. Disse varer blev solgt til andre købmænd i og udenfor Limfjordsområdet og i stedet fik han kolonialvarer, tømmer og kul. En stor del af handelen foregik, uden at der var penge indblandet, som byttehandel, - varer for varer!

Da N.L. Thomsen kom til Doverodde var han 24 år gammel og derfor en meget ung købmand, - ja, han var faktisk umyndig. Det gav ham problemer i starten, - for hvordan kunne andre være sikre på hans økonomiske formåen og stole på hans handelstalant?

Denne tvivl kendes indirekte fra N.L. Thomsens egne breve skrevet i 1849. Brevene er bevaret i "kopibøgerne" (note 1), og de tegner et billede af en ydmyg købmand i Doverodde. Han må både spørge om henstand, love at ingen lider tab ved at handle med ham og rykke for bestilte varer.

Et tydeligt eksempel på dette kan læses i brevet til Hr. A. Raffel i Aalborg skrevet den 25. nov. 1849 (note 2): "Som følge af vinterens nærmelse tillader jeg mig atter at give en lille ordre uagtet det overstiger den mig indeværende kredit beløb, så håber Jeg dog at De effektuerer min ordre, i det jeg forsikrer dem om reel betaling til forfaldstiden."

Brevvekslingen giver et udmærket indblik i de handelsforbindelser N.L. Thomsen fik etableret i og udenfor Limfjordsområdet. Hans varebestillinger gik til købmændene i Thisted, Aalborg, Holstebro, Lemvig, Nykøbing, Struer, Løgstør, samt København. Hos disse købmænd blev der bl.a. bestilt rom, kartoffel- og kornbrændevin, champagne, kaffe, cikorie, skrå, tobak i poser, rosiner, svesker, tørrede kirsebær, korender, krydderier, olivenolie, sukker, rismel, lakrids, grøn sæbe og meget mere.

I brevene kommer N.L. Thomsen også ind på de varer, han kan tilbyde købmændene. Det drejer sig især om byg og havre, men også uld, huder og skind.

Kornhandelen foregik bl.a. med konsul Ryegaard i Struer og J.B. Steenberg i Nykøbing. I et brev skrevet den 17. november 1849 til købmand Steenberg giver han et lille indblik i handelens og fragtsens vilkår:

"Hermed har jeg fornøjelsen at melde deres ifølge aftale, at her for tiden ligger et fartøj, der gerne medtage de solgte 200 td. havre til fragt 6 skilling tønden, dersom det fornøjes Dem at

Byg 89.	91.	121.
Havre	95.	
De	97.	
Byg 64.	101.	
Havre	105.	
Byg 74.	111.	
Koehuder	116.	
Hæstehuder	115.	
Havre	117.	
De	115.	

Optællingen på indersiden af lagerbogen 1849-54.
Kartofler, byg, uld, havre, ko- og hestehuder.

Anders Poulsen: Gjødning	50.	486.
Anders Poulsen: Hælling	57.	617.
Anders Poulsen: Bødder	71.	567.
Anders Poulsen: Fløring	74.	412.
Anders Chr. Pedersen: Hælling	110.	
Anders Chr. Pedersen: Bødder	118.	
Anders Chr. Pedersen: Bødder	121.	
Anders Chr. Pedersen: Gjødning	124.	
Anders Chr. Pedersen: Hælling	131.	
Anders Chr. Pedersen: Bødder	133.	
Anders Chr. Pedersen: Bødder	91.	
Anders Chr. Pedersen: Hælling	148.	
Anders Chr. Pedersen: Gjødning	193.	

Udsnit af kundelisten fra »Hovedbogen« 1849-54.

modtage det. Havren ligger parat, han kan indlade 300 tdr. om De ønsker mere. Eftersom vinteren nu har forandret sig, så kan De hver dag vente deres skønnert hjem og håber at de ved lejlighed vil give mig et godt bud for min byg. Skipper L.C. Sørensen ankommer hertil i dag, og han vil også gerne medtage havre, dersom De ønsker det af ham.”

Kunderne

Det er muligt, at få et indblik i Doverodde Købmandsgårds kundekreds, idet der forrest i ”hovedbogen” findes et index over samtlige kunder 1849-54. Der er noteret navne og bopæl på 825 kunder. I regnskaberne er hver enkelt handel omhyggelig opført i ”Credit” og ”Debit” og nederst på regnskabet er årets saldo opgjort.

I langt de fleste tilfælde er forretningerne blot noteret, - f.eks. solgte Mads Slott, Sindrup 9 tdr. havre á 6 mark og 8 sk. og samtidig fik han varer for 6 rd. 5 mk. 2 skilling. Desværre har N.L. Thomsen ikke udspecificeret, hvilke varer, der blev købt, og ofte er det for indforstået, hvad det

Over en af portene på pakhuset hang skiltet med
»N. L. T., 1854«.

er for varer, han har modtaget fra bønderne.

Ejer af Doverodde Købmandsgård

I 1852 købte N.L. Thomsen Doverodde for 8000 rdl. Han gav 4000 rdl. for ejendommen, dvs. landbrug og kro og 4000 rdl. for forretningen. Det var en betydelig sum, og sandsynligvis blev han støttet økonomisk af konsul Ryegaard, der ønskede at hjælpe sin nye svigersøn på vej.

Samme år blev der foretaget en taksation af ejendommen, og oplysningerne giver et indblik i købmandsgårdens bygninger. Stuehuset var næsten færdigbygget og stod med grundmurede vægge og tegltag. I huset var der folkestue, gang, køkken med fast skorsten, spisestue, sovekammer, pulterkammer, gang, sal, kontorer og butik.

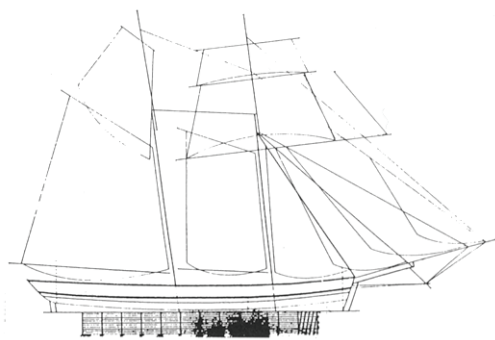
Mod vest fandtes et hus, der var indrettet til bryggers, rullestue, vognhus, tømmerstue, heste- og fæstald. Desuden fandtes flere mindre huse, bl.a. lade og gæstestald.

Allerede året efter overtagelsen fik N. L. Thomsen udskilt gæstgiveriet fra selve købmandsgården, idet han fik opført Doverodde Kro. Han drev aldrig selv kroen, men forpagtede den straks ud til Anna og Jens Chr. Madsen, der drev den indtil 1908.

I 1854 blev Sydthys største kornpakhus bygget. Huset var dengang, som nu, - ca. 30 m langt og 10 m bredt. Det havde 4 etager.

N. L. Thomsens nevø, Lorents Svendsen (f. 1847) har i sine erindringer beskrevet barndomsoplevelserne fra Doverodde på følgende måde (note 2):

”I det hele var onkel en meget virksom mand. - ikke alene lod han bygge skibe, men efterhånden fik han også købmandsgården ombygget med rummelige pakhuse, anlagt stor have med kanaler og drivhus, så der hvert år var

Sejltagning af skonnerten »Caroline & Sire« fra 1861.
Originalen findes på museet: THY 1303x34.

noget nyt for os at se. Kommer hertil, at der til købmandsgården hørte et mindre landbrug, og der holdtes heste og køer, så er det let at forstå, at for os kom det til at stå som om Doverodde var det herligste sted i verden at være.

Onkel havde der efterhånden fået oparbejdet en betydelig handel, foruden almindelig butikshandel handel med tømmer og korn, så der ofte af den grund lå et eller flere skibe opankrede på reden uden for i færd med indladning af korn eller udlosning af tømmer, thi endnu fandtes der ingen skibsbro på stedet (den fik han lavet senere). Indladningen foregik på den måde, at egnens proprietairer og gårdmænd, når de havde fået bud om at levere deres korn, som regel havre, der i forvejen af onkel var blevet dem afkøbt, kom herved og kørte det med deres vogne ud over strandbredden og aflæssede det i de ventende kåge og både. De førte kornet videre ud på fjorden til skibene. Når der losses tømmer, så blev dette fra skibet kastet i vandet og derefter flådet til land.

Det var den største fornøjelse for os børn ved disse lejligheder at være med til, siddende på kornsækkene, at køre med vognene langt ud på fjorden, indtil vandet nåede bugen på hestene, thi først der lå kågen for at modtage sækkene..."

Udenlandshandelen

Tiden var med N.L. Thomsen og indtjeningen var uden tvivl voksende og god frem til 1857. Thomsen eksporterede byg, havre, raps og vikker til Hamborg og Altona i Nordtyskland. Regnskabet for årsomsætningen med I. Ph. Réé i Altona, viser, at det ikke var små beløb, der blev handlet for. I 1852 blev der omsat for 85.731 mark banco og i 1856 var omsætningen steget til 147.058 mark banco. Samme tendens ses af handelstallene med firmaerne Joh. Christensen &

AVERTISSEMENTS.

Auction.

Efter Begjæring af Skifteretten i Njebmand af Doverodde N. L. Thomsens Gallitbo og i Henhold til Forlig bliver den Skipper J. G. Jensen i Thisted forhen tilhørende Slup »De tvende Brødre«, drægtig 6³/₄ Commercelæster, med staaende og løbende Redskaber, fiiilet til Vortsalg ved en eneste Auction, som afholdes paa selve Skibet, beliggende i Thisted Havn, Loverdagen den 25de d. M., Kl. 2 Eftermiddag.

Conditioner for Auctionen erfares paa Auctionsstedet og ere forinden til Eftersyn hos Prøveprocurator Bech i Vestervig.

Thisted, den 13de Februar 1860.
G a d.

Auktionsbegæring over sluppen »De tvende Brødre«.
Thisted Amtsavis 14/2.-1860.

Co. og senere Hendrik Pontoppidan & Co i Hamborg.

N.L. Thomsen eksporterede korn, huder og skind til England og returlasten bestod ofte af kul.

Han drev handel med korn i forskellige norske byer og fik bygningstømmer med retur til det dengang skovløse Thy.

En hel lille handelsflåde

For en driftig mand som N.L. Thomsen, var det naturligt selv at forsøge sig som skibsreder (note 3). I løbet af årene 1852-1859 lykkedes det ham at være ene- eller medejer af en hel lille flåde af sejlskibe, - skonnerterne »Caroline & Sire» og »Amalie og Emma», kuffen »Het Fortuin», slupperne »Ane Cathrine» og »De tvende brødre», jagterne »Charlotte» og »Ane Cathrine», samt tjalken »Cathrine Wilhelmine».

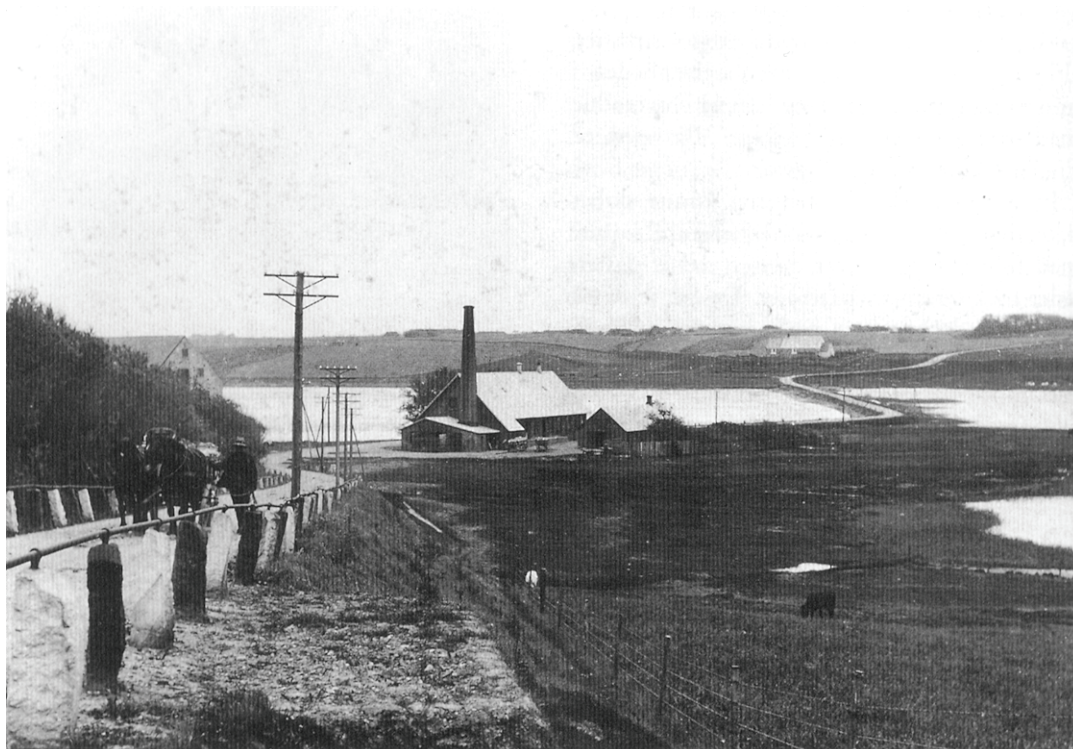
Handelsflådens første skibe bestod af istandsatte strandingsvrag, bl.a. kuffen »Het Fortuin» og tjalken »Cathrine Wilhelmine».

Sidstnævnte skib fik ikke mange år i N. L. Thomsens handelsflåde, da det i efteråret 1855 forliste og skibet blev fundet drivende ud for Nørre Lyngvig uden besætning. I lasten var der mursten og stenkul.

I 1854-55 blev de to skonnerter bygget. »Caroline & Sire» blev bygget i Mandal i Norge og »Amalie & Emma» blev bygget på P. Halds skibsværft i Thisted.

»Caroline & Sire» var ejet i fællesskab med svogeren P.K. Svendsen i Løgstør. Det var derfor naturligt, at sønnen Lorents Svendsen kom med på en tur i 1855 til London.

Om denne tur fortæller han:

Doverodde Mejeri 1910.

”Jeg vil nu fortælle om den rejse, som jeg altid har betragtet som hovedbegivenheden i min barndom. Skibet blev lastet i Doverodde med havre til den engelske hær. På vejen til England kom vi forbi Løgstør.

På grund af skibets dybgang kunne skibet ikke flyde over ”Grundene” vest for Løgstør med fuld last, og herfor blev en del af lasten ladet over i flere små fartøjer. De fulgte os på den første del af rejsen, og lasten kom igen om bord, da ”Løb” og ”Draget” mellem Løgstør og Ålborg var passeret. Arbejdet med denne omladning og det at springe omkring i lasten i den løse havre var den første overraskelse, rejsen bød. Siden, da kahytten også ved den lejlighed var blevet fyldt med korn, så både fader og jeg måtte tage natteleje ovenpå havren. Et leje der for øvrigt ikke var så ilde endda.

Det gik i begyndelsen ret hurtigt med godt vejr og god vind ud af fjorden og nord på omtrent til Sæby, da det begyndte at storme. Senere blev stormen til orkan og skibets storsejl sprængtes så det i store flager reves bort fra masten og bommene. Tabet af storsejlet bevirkede, at vi måtte ty til Frederikshavn for at få et nyt sejl. Det blev en langvarig rejse som følge af stille vejr og modvind. I stille vejr fik jeg lov til at stå ved roret. Endelig nåede vi Themsens munding og fik lods ombord. Ved

synet af de mange skibe var min faders skib lille og uanseeligt.

Fra London skulle fader gå til Norge for at afhente tømmer til Doverodde. Fra Themsens udløb sejlede vi til Christianssand, som vi nåede i løbet af et par dage.

Så gik rejsen atter hjemad, og da vi på vejen kom forbi Løgstør, kom moder og mine søskende om bord for at følge med videre til Doverodde.”

Større planer

I 1855 strandede ”John Bright”, et jernbarkskib fra Newport, ved Harboøre. Der var tale om et stort skib på 134½ commercelæster. Skibet blev solgt den 5. jan. 1856 til et interessentskab under N. L. Thomsens ledelse, - han ejede antagelig $\frac{1}{4}$ del. N. L. Thomsen var initiativtager og så, at skibet kunne bruges til eksport af stude til England. Der var plads til 200 stude om bord og han mente, at der var økonomisk basis for denne direkte handel fra Thy til England. På trods af flere opfordringer i Thisted Amts Avis til egnens bønder og handlende lykkedes det ikke at overbevise dem om projektets bæredygtighed. Derfor kom skibet til at sejle på langfart mellem England og mere oversøiske områder.

I 1856 kunne Thisted Amts Avis meddele, at

Doverodde Købmandsgård anno 1999.

Foto: Knud E. Jensen.

barkskibet ”Thy” - som skibet kom til at hedde - havde passeret Ålborg på vej mod England og videre til Vestindien.

Skibet fik en kort funktionstid, da det allerede i 1859 totalforliste. ”Thy” var på sejlads fra Alexandria i Ægypten til England da det gik ned ved Gozza i Malta-øgruppen.

Fallitten

I slutningen af 1857 kom der en brat ændring af handelen på verdensmarkedet. Det betød, at købmænd som N.L. Thomsen fik vanskeligere vilkår, og dertil kom forliset af ”Thy”. I 1859 gav han op, - forretningen var gået konkurs.

Den 27. juni 1859 stod der følgende i Thisted Amts Avis: ”For øvrigt indtraf samme dag den omstændighed, at den bekendte købmand N.L. Thomsen i Doverodde opgav sit bo til skifterettens behandling som fallit, og da denne mand havde udstrakte forbindelser her i egnen, indvirkede det nedslående på mange af de markedsbesøgende.”

Konkursen blev behandlet af Hassing-Refs herredsret i Vestervig. Det viste sig, at N. L. Thomsen havde opbygget en meget stor gæld, til

bl.a. Pontoppidan i Altona, som han skyldte 48.000 rd. Han havde også en stor bankgæld på i alt 24.000 rd., til Thisted Bank og Nationalbanken.

N. L. Thomsens værdier: gård, lager, indbo og skibe/skibsanpartier blev solgt på flere auktioner.

I 1860 flyttede N. L. Thomsen fra Doverodde til København, hvor han startede en kommissionsforretning med korn og smør. I 1876 blev han København Kommunes vejermester. Det siges, at han fik arbejdet gælden af og døde gældfri i år 1900.

Afslutning

På det ti-år N.L. Thomsen stod i spidsen for Doverodde Købmandsgård oplevede han økonomisk fremgang og vækst afløst af nedgang og fallit. Hans forretning overlevede ikke, men det gjorde de fysiske rammer, hvorfra stedet senere blev drevet videre.

I dag ville han blive betegnet som en foregangsmand og initiativtager, der måtte forlade sit livsværk på grund af for optimistisk et syn på handelen.

Noter:

- 1) På Erhvervshistorisk Arkiv i Århus findes N. L. Thomsens hovedbøger, journaler, lagerbøger, kopibøger m.v. fra perioden 1849-59. Tak til Elly Mardal for ”oversættelse” af N.L. Thomsens papirer fra 1849. Tak til alle der har udlånt billeder.
- 2) Alle citater har været udsat for en lettere redigering.
- 3) En del oplysninger er indsamlet af Robert Svalgaard, og findes på Lokalthistorisk Arkiv i Thisted.

Litteratur:

P. Kohrtz Andersen: ”Amalie og Emma”. Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1986.

E.H. Lauridsen: Af Limfjordshandelens historie.

Aggerkanal og Doverodde. Erhvervshistorisk Årbog 1952. L. Svendsen: 2Onkel Lorents”. 1925.

A. R. Søndergaard: Doverodde - en købmandsgård ved Limfjorden. Limfjordsmuseets småskrifter nr. 14. 1994.

Kilde: Sydthy Årbog 1999, side 86-93.